

The Innovation Brand Creation of Party Wear for the Generation X Target Group from the Development of lipao Grass Fibers

Nurhayatee Seng*

Atthaphon Ponglawhapun

Faculty of Fine and Applied Arts, Chulalongkorn University

*Corresponding author email: hayatee059@gmail.com

Abstract

This research aims to examine the feasibility of developing *Lepironia articulata* fibers, a native plant of Narathiwat Province, as an alternative textile material. The study focuses on enhancing the properties and quality of these fibers to ensure their suitability for applications in the textile industry and lifestyle fashion product design. The ultimate goal is to meet the broader consumer demand, add value to local resources, and promote economic growth within the community. The research employs a qualitative methodology, utilizing questionnaires and in-depth interviews as the primary data collection tools. The study evaluates the suitability of *Lepironia articulata* fibers for textile applications based on the perspectives of textile experts, designers, and entrepreneurs in the textile industry. The research includes a qualitative research method with two processes. (1) The literature study examines the quality of Lipao grass and the development of fiber size to become thicker for use in textile production. (2) The design experiment involves combining Lipao grass fiber with other yarns. The research reveals that Lipao grass is a biennial plant, a type of fern found in Narathiwat province. It can be divided into three types: Lipao Khao, Lipao Yong, and Lipaopar. It can be concluded that Lipaopar is the best option for development into new textiles. After more than ten peelings, it is submerged in mud and lye water for one hour to one night to prepare it for weaving. (2) The results of combining Lipao grass with other yarns are as follows: (2.1) Lipao yarn with silk creates fabrics that are shiny and sleek. (2.2) Lipao with cotton produces fabrics with matted and delicate effects. (2.3) Lipao with linen results in fabrics that are curved, structured, and possess some stretch quality.

These different effects can be utilized in fashion and lifestyle product design. However, the most preferred choice among the expert panel is Lipao with grass, which is deemed most suitable for Generation X.

Keyword: Lipao Grass, Textile innovation, Generation X

นวัตกรรมกรรมการพัฒนาเส้นใยหญาลีเกาจังหวัดนราธิวาส สู่การสร้างสรรคสิ่งทอเพื่อการออกแบบผลิตภัณฑ์แฟชั่นไลฟ์สไตล์ สำหรับกลุ่มเป้าหมายเจเนอเรชั่นเอ็กซ์

นุรฮายาตี เช็ง*

อรรถพันธ์ พงษ์เลาหพันธ์

คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

*อีเมลผู้ประสาน: hayatee059@gmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเป็นไปได้ในการนำเส้นใยหญาลีเกา ซึ่งเป็นพืชท้องถิ่นของจังหวัดนราธิวาส มาพัฒนาเป็นวัสดุสิ่งทอทางเลือก โดยมุ่งเน้นการปรับปรุงคุณสมบัติและคุณภาพของเส้นใยให้เหมาะสมกับการใช้งานในอุตสาหกรรมสิ่งทอและการออกแบบผลิตภัณฑ์แฟชั่นไลฟ์สไตล์ ทั้งนี้ เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคในวงกว้าง และเพิ่มมูลค่าให้แก่ทรัพยากรพื้นถิ่น ตลอดจนส่งเสริมเศรษฐกิจภายในชุมชน กระบวนการวิจัยอาศัยแนวทางการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้แบบสอบถามและการสัมภาษณ์เชิงลึกเป็นเครื่องมือหลักในการเก็บรวบรวมข้อมูล งานวิจัยดำเนินการประเมินความเหมาะสมของเส้นใยหญาลีเกาผ่านความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านสิ่งทอ นักออกแบบ และผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมสิ่งทอ มีขั้นตอนการดำเนินงาน 2 ขั้นตอนได้แก่ (1) การศึกษาคุณลักษณะคุณสมบัติของหญาลีเกา และการทดลองพัฒนาเส้นใยหญาลีเกาให้มีขนาดและความเหนียวแน่นในระดับที่สามารถทอได้เพื่อเข้าสู่กระบวนการผลิตสิ่งทอต่อไป ศึกษาด้วยกระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องและลงพื้นที่เก็บข้อมูล (2) การทดลองผลิตรูปแบบสิ่งทอใหม่จากเส้นใยลีเกาของจังหวัดนราธิวาสด้วยการทอผสมกับเส้นใยประเภทอื่น ผลการวิจัย ได้แก่ (1) หญาลีเกาเป็นพืชล้มลุกในตระกูลเฟิร์น ซึ่งที่พบในจังหวัดนราธิวาสนั้นสามารถแบ่งได้เป็น 3 ชนิดได้แก่ หญาลีเกาเขา หญาลีเกาหยอง และหญาลีเกาที่ขึ้นอยู่ตามป่าละเมาะหรือชายป่า จากผลการทดลองสรุปได้ว่าหญาลีเกาที่ขึ้นอยู่ตามป่าละเมาะหรือชายป่านั้นสามารถนำมาเป็นเส้นใยเพื่อใช้ทอได้ โดยต้องผ่านกระบวนการทดลองพัฒนาเส้นใยในเรื่องของขนาดก่อนจากการทดลองพบว่าขนาดที่ดีที่สุดที่สามารถนำไปทอร่วมกับเส้นใยอื่นได้จะต้องผ่านการชุดหลายรอบเพื่อให้ได้เส้นเล็กที่สุดถึง 10 รอบแล้วจึงนำไปหมักกับโคลนและน้ำต่างเป็นเวลาอย่างละ 1 ชั่วโมงถึง 1 คืนเพื่อให้เส้นใยมีสีที่สม่ำเสมอและทำให้เส้นมีความเหนียวขึ้นเพื่อเข้าสู่กระบวนการผลิตสิ่งทอต่อไป (2) ผลจากการทดลองทอร่วมกันกับเส้นใยอื่น (2.1) โดยการทอผสมย่านลีเกาต่อไหม พบว่าความแน่นในการยัดตัวของหญาลีเกากับเส้นไหมสามารถยัดได้ปานกลาง ผ้าที่ได้มีความเรียบเงางาม บางพลิ้วไหวได้ดี สามารถโค้งงอได้อิสระ (2.2) ย่านลีเกาต่อฝ้าย พบว่าความแน่นในการยัดตัวของหญาลีเกากับเส้นฝ้ายสามารถยัดได้ดี ผ้าที่ได้ไม่มีความเงา บางพลิ้วไหวได้เล็กน้อย สามารถโค้งงอได้ปานกลาง (2.3) หญาลีเกาต่อลินิน พบว่าความหนาแน่นในการยัดตัวของหญาลีเกากับเส้นลินินสามารถยัดได้ปานกลาง ผ้าที่ได้มีความเรียบเงาระดับปานกลาง พลิ้วไหวได้ปานกลาง สามารถโค้งงอได้ดี โดยคุณสมบัติของผ้าแต่ละชนิดสามารถนำมาประยุกต์ใช้เป็นวัสดุทางเลือกใหม่ในอุตสาหกรรมแฟชั่น และสินค้าไลฟ์สไตล์ โดยชนิดที่ได้รับ

ความพึงพอใจจากกลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบมากที่สุดในการที่จะไปต่อยอดเป็นเสื้อผ้าคือ การนำเส้นใยลีเกาทอร่วมกันกับไหมเนื่องจากไหมมีความเงางามตรงกับความต้องการของแฟชั่นไลฟ์สไตล์สำหรับกลุ่มเป้าหมายเจนเอเรชั่นเอ็กซ์มากที่สุด

คำสำคัญ: ัญ้าลีเกา, นวัตกรรมสิ่งทอ, เจเนอเรชั่นเอ็กซ์

1. บทนำ (Introduction)

อุตสาหกรรมสินค้าแฟชั่นแฟชัน (Fast Fashion) เป็นหนึ่งในต้นกำเนิดของปัญหาสิ่งแวดล้อมในปัจจุบัน เช่น การใช้เส้นใยพลาสติก การใช้สารเคมีอันตรายที่ใช้ในอุตสาหกรรมการย้อมสี การสะสมไมโครโพลีเมอร์พลาสติกในทะเลจากขยะเสื้อผ้าที่ไม่ได้ใช้แล้ว (Aksornnam, 2023) อย่างไรก็ตาม จากสถานการณ์โลกร้อนที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน ที่มีการแพร่กระจายของข่าวและองค์ความรู้ส่งผลให้ผู้บริโภคเสื้อผ้าแฟชั่นหันมาสนใจเลือกซื้อและสวมใส่เสื้อผ้าที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมเพิ่มมากขึ้น ส่งผลให้เกิดแนวคิดแฟชั่นที่ยั่งยืน (Sustainable Fashion) และแนวคิดแฟชั่นจากงานฝีมือและสิ่งทอพื้นถิ่น (Craft and Local Textile) ซึ่งจะเห็นได้จากจำนวนราสินค้าที่หันมาผลิตเสื้อผ้าที่ส่งเสริมแนวคิดการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมมากขึ้น (Office of Knowledge Management and Development, 2021)

จากการศึกษาพบว่าตราสินค้าที่นำเสนองานฝีมือจากชุมชนที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมยังมีความต้องการการพัฒนาทั้งทางด้านของคุณภาพของสิ่งทอ การออกแบบที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภค และกระแสนิยมทางแฟชั่น ส่งผลให้สินค้าที่ผลิตโดยงานฝีมือจากชุมชนยังไม่สามารถดึงดูดกลุ่มลูกค้าใหม่ หรือกลุ่มลูกค้าที่มีทัศนคติทางการบริโภคเปลี่ยนแปลงไปได้ (Umasin, 2018) โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อเปรียบเทียบกับตราสินค้าแฟชั่นต่าง ๆ

ปัจจุบันพบว่าสิ่งทอที่ผลิตมาจากเส้นใยธรรมชาติหรือเส้นใยทางเลือกในปัจจุบันยังคงเป็นที่ต้องการของกลุ่มเป้าหมาย โดยสิ่งทอดังกล่าวมักได้รับความนิยมจากกลุ่มเป้าหมายที่ให้ความสนใจเรื่องการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและมีความตระหนักถึงสถานการณ์โลกร้อนในปัจจุบัน (Khonwai, 2022) อย่างไรก็ตามสินค้าที่ทำมือโดยกลุ่มชาวบ้านในพื้นที่นั้นไม่ค่อยเป็นที่นิยมมากนัก เนื่องจากรูปแบบผลิตภัณฑ์ที่ซ้ำกับรูปแบบเดิมที่เคยมีมาในอดีต โดย (1) สินค้างานฝีมือมักไม่ได้รับการพัฒนารูปแบบให้มีความเหมาะสมกับวิถีชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไปของคนในสังคม และ (2) การพัฒนาจำเป็นต้องอาศัยการพัฒนาทั้งในด้านของคุณภาพของวัตถุดิบให้มีคุณภาพที่เหมาะสมกับสินค้านำรูปแบบใหม่ที่ต้องการออกแบบ (Sroitjit, 2023)

ผลิตภัณฑ์แฟชั่นไลฟ์สไตล์เกิดจากลักษณะของสินค้าแฟชั่นที่มีการปรับเปลี่ยนกลยุทธ์ทางการตลาดและเกิดจากการปรับเปลี่ยนของรูปแบบสไตล์ (Style) ไปตามยุคสมัย ซึ่งเป็นเครื่องมือแสดงให้เห็นถึงความไม่หยุดนิ่ง และผันแปรตามการเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและเทคโนโลยี จนเกิดเป็นกระแสแนวโน้มใหม่อยู่เสมอ ซึ่งส่งผลต่อรูปแบบการดำเนินชีวิตของผู้คนในแต่ละช่วงเวลาตราสินค้าแฟชั่นจึงมีลักษณะพิเศษในการเป็นผู้ชี้แนะ และสร้างการเรียนรู้ให้กับกลุ่มผู้บริโภค การออกแบบสินค้าแฟชั่นจึงมี ความพิเศษที่สามารถกำหนดสร้างและชี้แนะความต้องการ จากการสร้างกระแส และความรู้สึกอยากได้ของผู้บริโภค ถึงแม้ว่าแฟชั่นจะเปลี่ยนแปลงไปตลอดเวลาแต่แฟชั่นก็มีการพัฒนาทั้งในด้านของคุณภาพของวัตถุดิบให้มีคุณภาพที่เหมาะสมกับสินค้านำรูปแบบใหม่ที่ต้องการออกแบบ (พัชชา อุตศวรรณกุล, 2013)

กลุ่มเจเนอเรชั่นเอ็กซ์เป็นหนึ่งในกลุ่มเป้าหมายที่มีศักยภาพสำหรับการพัฒนาสินค้าจากทุนวัฒนธรรม จากข้อมูลปี ค.ศ. 2020 พบว่าการซื้อสินค้าของกลุ่มเป้าหมายเจเนอเรชั่นเอ็กซ์ มุ่งหาตราสินค้าระดับพรีเมียมที่มีคุณภาพสูงหรือที่มีคุณค่าทางสังคม โดยสถานการณ์นี้นับเป็นปรากฏการณ์แบบข้ามวัฒนธรรม และลักษณะของความเป็นชุมชนพื้นถิ่น ดังนั้นการออกแบบสินค้าให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายเจเนอเรชั่นเอ็กซ์ สามารถประยุกต์ใช้วัฒนธรรมและนวัตกรรมเพื่อตอบสนองความต้องการของกลุ่มเป้าหมายได้ (Dechawattanapaisan, 2014)

จังหวัดนราธิวาสและจังหวัดนครศรีธรรมราชมีชื่อเสียงในงานศิลปะจักสานย่านลิเภา มีชื่อเรียกว่า “ลึบูปาดิ” หรือ “ลึบูซ็อนิง” หญ้าลิเภาในพื้นที่สองจังหวัดนั้นมีลักษณะใบเรียวยาวเล็ก เปรียบเสมือนเส้นไหม สีนํ้าตาลเข้ม ผู้ผลิตงานจักสานย่านลิเภาส่วนใหญ่จะเป็นชาวไทยมุสลิม ในโครงการมูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพตามแนวพระราชดำรินสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ (Boonto, 2019) การจักสานย่านลิเภาเป็นงานศิลปะที่สอดคล้องกับธรรมชาติ วิถีชีวิต และวัฒนธรรมท้องถิ่น เครื่องจักสานย่านลิเภาจึงมีลวดลายตามแบบไทยมุสลิม ผลงานที่ออกมามีความประณีต งดงาม อ่อนช้อย อย่างไรก็ตามเมื่อพูดถึงสินค้าจากหญ้าลิเภาแล้วมักจะสื่อถึงกระเป๋าจักสานเป็นหลัก เนื่องจากเป็นสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) ที่มีชื่อเสียงของภาคใต้ (อาจินต์ ศิริวรรณ, 2562) ซึ่งปัจจุบันการนำหญ้าลิเภาไปทำเป็นนวัตกรรมใหม่หรือสินค้าอื่นๆ นอกเหนือจากกระเป๋ายังไม่เป็นที่แพร่หลายมากนัก จากการสอบถามกลุ่มผู้ประกอบการหญ้าลิเภาในพื้นที่พบว่า กลุ่มผู้ซื้อผลิตภัณฑ์จากหญ้าลิเภาเป็นแต่กลุ่มเป้าหมายเบบี้บูมเมอร์ (Baby Boomer) บางกลุ่มเท่านั้น (Daenoh, 2023)

หญ้าลิเภาที่มีชื่อตามวิทยาศาสตร์คือ *Lygodium polystachyum* Wall.ex T.Moore จัดเป็นเฟิร์นชนิดหนึ่ง เลื้อยพาดพันต้นไม้ยืนยาวหลายเมตร ลำต้นเป็นเหง้าสั้น มีขนสีน้ำตาลเข้มหนาแน่น ขนาดเส้นผ่านศูนย์กลาง 3-6 มิลลิเมตร ไม่มีเกล็ด ลำต้นเมื่อแก่มีสีดำเป็นมัน ใบประกอบแบบขนนกสองชั้น แกนกลางมีลักษณะเป็นเถาเลื้อย ใบย่อยเรียงแบบสลับบนแกนกลางของใบ ใบย่อยที่ไม่สร้างสปอร์ ก้านใบย่อยยาว 2-4 มิลลิเมตร แผ่นใบย่อยรูปหอก ยาว 4-7 เซนติเมตร กว้าง 1-2 เซนติเมตร ฐานใบรูปหัวใจ ปลายใบมนหรือแหลม ขอบใบหยักเว้าเป็นฟันปลา ผิวใบมีขนใส แผ่นใบบางคล้ายกระดาษ ผิวใบด้านบนเกลี้ยง ด้านล่างมีขนประปรายตามเส้นใบ หญ้าลิเภาสามารถพบตามป่าเขาทั่วไป ป่าผลัดใบ หรือป่าดงดิบ ป่าเบญจพรรณ และป่าผลัดใบผสมทุกภาคของประเทศ (Thongsephi, 2021)

คุณสมบัติโดยทั่วไปของหญ้าลิเภา ได้แก่ ความเหนียว และความทนต่อแรงดึง เมื่อนำมาประยุกต์ใช้เป็นผลิตภัณฑ์จะส่งผลให้ผลิตภัณฑ์มีอายุการใช้งานที่ยาวนานสามารถทนอยู่ได้นับเป็นร้อยปี โดยไม่มีตัวแมลงมากัดกิน บรรพบุรุษไทยในอดีตสามารถนำหญ้าลิเภามาสานเป็นภาชนะข้าวของเครื่องใช้พื้นบ้าน (Thongsephi, 2021)

จากคุณสมบัติของหญ้าลิเภาในจังหวัดนราธิวาสที่มีความโดดเด่นเฉพาะถิ่น ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นถึงโอกาสในการพัฒนาสร้างสรรค์เส้นใยและนำไปต่อยอดเป็นสิ่งทอได้ อย่างไรก็ตามการพัฒนาผลงานออกแบบใหม่โดยใช้ทุนวัฒนธรรมจำเป็นต้องมีการผสมผสานเทคโนโลยี นวัตกรรม และการผลิตแบบภูมิปัญญา รวมถึงทักษะการออกแบบแฟชั่นของนักออกแบบสมัยใหม่ร่วมด้วย จึงจะส่งผลให้ได้รูปแบบของสินค้าที่สามารถตอบสนองความต้องการของกลุ่มเป้าหมายที่เฉพาะเจาะจงได้

จากปัญหาและช่องว่างทางการตลาดข้างต้น ผู้วิจัยเล็งเห็นถึงความสำคัญของปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นจากผลกระทบของธุรกิจแฟชั่น และโอกาสในการประยุกต์ใช้ทุนวัฒนธรรมทางด้านงานฝีมือในพื้นที่จังหวัดนราธิวาส โดยงานวิจัยนี้มุ่งศึกษาการนำเส้นใยหญ้าลิเภาซึ่งเป็นพืชท้องถิ่นของจังหวัดนราธิวาสมาพัฒนาและสร้างสรรค์รูปแบบของสิ่งทอใหม่ เพื่อให้รูปแบบสิ่งทอใหม่มีคุณสมบัติที่มีคุณภาพที่ดีขึ้นและสามารถตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคได้ในวงกว้าง โดยงานวิจัยนี้ใช้กลุ่มตัวอย่างเป้าหมายเจนเนอเรชั่นเอ็กซ์ที่มีแนวโน้มมีความต้องการบริโภคสินค้าจากทุนวัฒนธรรมเป็นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาความต้องการด้านสิ่งทอจากงานฝีมือและความต้องการสินค้าแฟชั่นไลฟ์สไตล์

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย (Research Objectives)

เพื่อวิเคราะห์คุณสมบัติของหม้อลึงเกา และพัฒนาเส้นใยจากหม้อลึงเกาสู่การสร้างสรรค์สิ่งทอเพื่อการออกแบบผลิตภัณฑ์แฟชั่นไลฟ์สไตล์สำหรับกลุ่มเป้าหมายเจนเอ็กซ์ เริ่มตั้งแต่กระบวนการเตรียมเส้นใยให้มีขนาดและความเหนียวแน่นที่เหมาะสมสำหรับการทอสิ่งทอ รวมถึงการทดลองนำเส้นใยไปทอร่วมกับเส้นใยประเภทอื่น เพื่อประเมินความเป็นไปได้ในการพัฒนาเส้นใยหม้อลึงเกาเป็นวัสดุทางเลือกใหม่ที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในอุตสาหกรรมแฟชั่น โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาร่วมกับชุมชน

3. ขอบเขตของการวิจัย (Research Scope)

ขอบเขตด้านพื้นที่

1. ศึกษากลุ่มผู้ประกอบการและครุศิลป์อาชีพ แผนกย่านลึงเกา ของจังหวัด นราธิวาส
2. ศึกษากลุ่มผู้ประกอบการผ้าทอจากเส้นใยธรรมชาติ อำเภอหรือเสาะ จังหวัดนราธิวาส

ขอบเขตด้านเนื้อหา

1. ศึกษาคุณสมบัติของหม้อลึงเกา กระบวนการผลิตเส้นใยหม้อลึงเกาและสิ่งทอจากธรรมชาติ ประเภทต่าง ๆ
2. ศึกษารูปแบบการทอผ้าจากเส้นใยธรรมชาติ

4. วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

1. การวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อศึกษาคุณสมบัติของหม้อลึงเกา ประกอบกับการวิจัยเชิงทดลองพัฒนาหม้อลึงเกาในเรื่องขนาดและความเหนียวให้เป็นเส้นใยที่สามารถทอต่อได้ เพื่อเข้าสู่กระบวนการผลิตสิ่งทอตัวอย่างตามขั้นตอนดังนี้

1.1 ลงพื้นที่สำรวจ รวบรวมข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการบันทึกภาพ และจดบันทึก

1.2 ทดลองการทำให้หม้อลึงเกาเป็นเส้นใยที่เล็กและเหนียวให้สามารถเป็นเส้นใยที่นำไปทอต่อได้ เพื่อวิเคราะห์และสรุปเป็นแนวทางในการทดลอง

2. ทดลองสิ่งทอเป็นการทดลองผลิตรูปแบบสิ่งทอใหม่จากเส้นใยลึงเกาที่ได้จากการลงพื้นที่ของจังหวัดนราธิวาสที่ผ่านการพัฒนาให้เป็นเส้นใยที่สามารถใช้ทอได้ ด้วยการนำเส้นใยที่ได้มาทดลองการทอร่วมกับเส้นด้ายประเภทอื่น ได้แก่การทอร่วมกับเส้นด้ายจากไหม ฝ้าย และลินิน เพื่อหาอัตราส่วนการทอที่เหมาะสมโดยการทำสิ่งทอที่ได้ไปสอบถามความเห็นจากผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ได้แก่

- (1) คุณมะรอปี แดเนาะ ผู้ประกอบการและครุศิลป์อาชีพ แผนกย่านลึงเกา ของจังหวัด นราธิวาส
- (2) คุณศุภชัย สร้อยจิต ผู้เชี่ยวชาญด้านการสร้างสรรค์สิ่งทอและเส้นใยและสีจากธรรมชาติ
- (3) คุณวิษระวิษญ์ อัครสันติสุขนักออกแบบเจ้าของแบรนด์ WISHARAWISH ดีไซน์เนอร์ผ้าไทย ถึงโอกาสในการพัฒนาสู่การสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์แฟชั่นไลฟ์สไตล์ต่อไป

5. ประโยชน์ของการวิจัย (Research Benefits)

ต้องการความรู้และแนวทางในการพัฒนาเส้นใยหญาลีเกาเป็นวัสดุทางเลือกหญาลีเกาสู่การสร้างสรรค์สิ่งทอเพื่อการออกแบบผลิตภัณฑ์แฟชั่นไลฟ์สไตล์สำหรับกลุ่มเป้าหมายเจนเอเรชั่นเอ็กซ์ตลอดจนถึงการนำเส้นใยไปทอร่วมกับเส้นใยประเภทอื่น ๆ โดยมุ่งเน้นความเหมาะสมของกระบวนการผลิต ควบคู่กับการมีส่วนร่วมของชุมชน

6. ผลการวิจัย (Research Results)

วัตถุประสงค์ที่ 1 ผลการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อศึกษาคุณสมบัติของหญาลีเกา จากการสำรวจเชิงพื้นที่และเก็บรวบรวมข้อมูลทางด้านคุณสมบัติหญาลีเกากลุ่มนายมะร่อพี แคนาะ ครูศิลป์อาชีพ บ้านบุเกะสูตอ อำเภอบาเจาะ จังหวัดนราธิวาสสรุปผลได้ดังนี้

ตอนที่ 1.1 จากการลงพื้นที่สำรวจ รวบรวมข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการบันทึกภาพ และจดบันทึกพบว่า “ย่านลีเกา” หรือ “หญาลีเกา” ที่นิยมกันเรียกว่า ย่านในภาคใต้เพราะภาษาท้องถิ่นของภาคใต้จะเรียกเขาไม้เลื้อยว่า “ย่าน” เป็นพืชตระกูลเฟิร์นหรือเถาวัลย์ชนิดหนึ่งที่ทอดเลื้อยพาดพันกับต้นไม้อื่น มีความยาวราว 1-2 เมตร บางชนิดยาวถึง 5 เมตร เมื่อแก่ลำต้นจะมีสีดำและเป็นมัน พบมากในป่าภาคใต้ของไทยในพื้นที่จังหวัดนราธิวาส สทูล สงขลา ยะลา ปัตตานี และนราธิวาส ด้วยคุณสมบัติที่มีความเหนียว ทนทาน มีอายุการใช้งานที่ยาวนาน ที่พบในจังหวัดนราธิวาสนั้นสามารถแบ่งได้เป็น 3 ชนิด ได้แก่ (1) หญาลีเกาเขา คล้ายกับต้นหวาย ลำต้นใหญ่ มักใช้มัดสิ่งของ (2) หญาลีเกาหยอง ใบหยิก ลำต้นเล็ก ไม่นิยมนำมาแปรรูป (3) หญาลีเกาที่ขึ้นอยู่ตามป่าละเมาะหรือชายป่า ลำต้นเรียวยาว เปลือกเหนียวมี 2 แบบ คือ ลำต้นสีดำและลำต้นสีน้ำตาล โดยทั่วไปลำต้นสีน้ำตาลจะมีความยาวและลำต้นที่โตกว่า และจะมีคุณสมบัติที่เหนียวกว่า

จากการวิเคราะห์คุณสมบัติแล้วผู้วิจัยเลือกใช้หญาลีเกาดำและน้ำตาลในการพัฒนาเป็นเส้นใยต่อเนื่องจากความคงทนและเหนียวกว่าอีกทั้งยังเป็นชนิดที่พบเป็นจำนวนมากในพื้นที่บ้านบุเกะสูตอ อำเภอบาเจาะ จังหวัดนราธิวาส หญาลีเกาดำมักพบบนพื้นที่นาและลิเกาน้ำตาลจะพบบริเวณตามเขา

Figure 1 ภาพแสดงต้นลีเกา

Source: Seng (2024)

ตอนที่ 1.2 การทดลองการทำให้หญาลีเกาเป็นเส้นใยที่เล็กและเหนียวให้สามารถเป็นเส้นใยที่นำไปทอต่อได้ เพื่อวิเคราะห์ และสรุปเป็นแนวทางในการทดลองโดยขั้นตอนการทดลองและการเตรียมหญาลีเกาให้ที่สามารถใช้เป็นเส้นใยในการทอได้ มีกระบวนการ ดังนี้ (1) การปอกเพื่อเอาเปลือกมาทำย่านลีเกา (2) การชักเสียด เพื่อให้ได้ขนาดที่เล็กและขนาดที่เท่ากัน (3) การขูดเพื่อให้ย่านลีเกามีความมันและเหนียว ขูดถึง 10 รอบเพื่อให้ความหนาของเส้นที่เสมอกัน (4) กระบวนการนำเส้นใยที่ได้ไปแช่ในน้ำต่างและโคลนเป็นเวลา 1 ชั่วโมงถึง 1 คีนเกิดผลเป็นไปตามตารางที่สรุปตามตารางที่ 1 (5) ล้างเส้นใยให้สะอาด นำไปตากในที่ร่มรอแห้งพร้อมนำไปทอร่วมกับเส้นใยประเภทอื่น

Figure 2 ภาพแสดงการทดลอง

Source: Seng (2024)

Table 1 ผลการทดลองแช่สารช่วยเพิ่มความเหนียวจากธรรมชาติ

วัสดุ	ระยะเวลา	ผลลัพธ์ที่ได้
น้ำต่าง	1 ชั่วโมง	เกิดการเปลี่ยนแปลงเล็กน้อย เส้นมีความลื่นขึ้นเล็กน้อย
	1 คีน	เส้นที่แช่ที่อิมตัวของน้ำมากขึ้น เหนียวขึ้น รูดแล้วเส้นมีความ ลื่นขึ้นกว่าเดิม
โคลน	1 ชั่วโมง	เส้นใยที่เกิดการเปลี่ยนสี เข้มขึ้นเล็กน้อย อมน้ำได้ดีขึ้น
	1 คีน	เส้นใยเกิดการเปลี่ยนสีอย่างเห็นได้ชัด เฉดสีที่ได้มีความเข้มที่สม่ำเสมอ เงามดำสวย

Source: Seng (2024)

1. ผลการทดลองสิ่งทอ เป็นการทดลองผลิตรูปแบบสิ่งทอใหม่จากเส้นใยลีเกาของจังหวัดนราธิวาสที่ผ่านการพัฒนาให้เป็นเส้นใยที่สามารถใช้ทอได้แล้ว ด้วยการนำเส้นใยที่ได้มาทดลองการทอร่วมกับเส้นด้ายประเภทอื่น ได้แก่การทอร่วมกับเส้นด้ายจากไหม ฝ้าย และลินิน เพื่อหาอัตราการส่วนการทอที่เหมาะสมโดยการทำสิ่งทอที่ได้ไปสอบถามความเห็นจากผู้เชี่ยวชาญถึงโอกาสในการพัฒนา

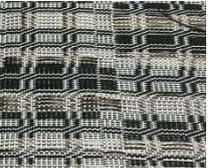
ย่านลิเกาต่อไหม ฝ้าย และลินิน พบว่า (1) รูปแบบของการทอผสมย่านลิเกาต่อไหม พบว่าความแน่นในการยัดตัวของหัวลิเกากับเส้นไหมสามารถยัดได้ปานกลาง ผ้าที่ได้มีความเรียบงาม บางพลิ้วไหวได้ดี สามารถโค้งงอได้อิสระ (2) ย่านลิเกาต่อฝ้าย พบว่าความแน่นในการยัดตัวของหัวลิเกากับเส้นฝ้ายสามารถยัดได้ดี ผ้าที่ได้ไม่มีความเงา บางพลิ้วไหวได้เล็กน้อย สามารถโค้งได้ปานกลาง (3) ย่านลิเกาต่อลินิน พบว่าความหนาแน่นในการยัดตัวของหัวลิเกากับเส้นใยลินินสามารถยัดได้ปานกลาง ผ้าที่ได้มีความเรียบระดับปานกลาง บางพลิ้วไหวได้ปานกลาง สามารถโค้งได้ดี ซึ่งคุณสมบัติของผ้าแต่ละชนิดสามารถนำมาประยุกต์ใช้เป็นวัสดุทางเลือกใหม่ในอุตสาหกรรมแฟชั่น และสินค้าไลฟ์สไตล์ โดยชนิดที่ได้รับความนิยมพึงพอใจจากกลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบมากที่สุดในการที่จะไปต่อยอดเป็นเสื้อผ้าคือการนำเส้นใยลิเกาทอร่วมกับไหมเนื่องจากไหมมีความงามตรงกับความต้องการของแฟชั่นไลฟ์สไตล์สำหรับกลุ่มเป้าหมายเจนเนอเรชั่นเอ็กซ์มากที่สุดสามารถสรุปผลเป็นตารางได้ดังนี้

Table 2 สรุปผลการทดลองการทอด้วยอัตราส่วนของเส้นใยลิเกา:เส้นใยไหม

อัตราส่วน ลิเกา: ฝ้าย	ภาพ	ผล								
		การยัดตัวของเส้นใย			ความเงา			การโค้งงอ		
		มาก	ปานกลาง	น้อย	มาก	ปานกลาง	น้อย	มาก	ปานกลาง	น้อย
30:70			✓		✓					✓
50:50		✓			✓				✓	
70:30				✓	✓				✓	

Source: Seng (2024)

Table 3 สรุปผลการทดลองการทอด้วยอัตราส่วนของเส้นใยลีเกา:เส้นใยลินิน

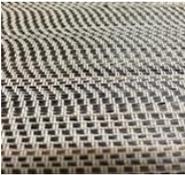
อัตราส่วน ลีเกา: ฝ้าย	ภาพ	ผล								
		การยืดตัวของเส้นใย			ความเงา			การโค้งงอ		
		มาก	ปาน กลาง	น้อย	มาก	ปาน กลาง	น้อย	มาก	ปาน กลาง	น้อย
30:70			✓			✓		✓		
50:50			✓			✓		✓		
70:30		✓				✓				✓

Source: Seng (2024)

Table 4 สรุปผลการทดลองการทอด้วยอัตราส่วนของเส้นใยลีเกา:เส้นใยฝ้าย

อัตราส่วน ลีเกา: ฝ้าย	ภาพ	ผล								
		การยืดตัวของเส้นใย			ความเงา			การโค้งงอ		
		มาก	ปาน กลาง	น้อย	มาก	ปาน กลาง	น้อย	มาก	ปาน กลาง	น้อย
30:70		✓					✓		✓	

Table 4 สรุปผลการทดลองการทอด้วยอัตราส่วนของเส้นใยลีเกา:เส้นใยฝ้าย (ต่อ)

อัตราส่วน ลีเกา: ฝ้าย	ภาพ	ผล									
		การยึดตัวของเส้นใย			ความเงา			การโค้งงอ			
		มาก	ปาน กลาง	น้อย	มาก	ปาน กลาง	น้อย	มาก	ปาน กลาง	น้อย	
50:50		✓						✓			✓
70:30		✓					✓				✓

Source: Seng (2024)

ผลจากการนำตัวอย่างทออัตราส่วนต่าง ๆ สอบถามความเห็นจากผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่านในเรื่องของความเป็นไปได้ในการนำเส้นใยลีเกาไปสร้างสรรค์เป็นสิ่งทอเพื่อเพิ่มทางเลือกใหม่ให้กับกลุ่มผู้ประกอบการได้ต่อยอดเป็นสินค้าที่หลากหลายขึ้นกว่าเดิม โดยทั้ง 3 ท่านได้ให้ความคิดเห็นดังนี้

(1) คุณมะรอฟี แดเนาะ ผู้ประกอบการและครูศิลปาชีพ แผนกย่านลีเกา ของจังหวัด นราธิวาส มีความคิดเห็นว่าเป็นสิ่งที่แปลกใหม่ที่จะนำเส้นใยลีเกาไปทำเป็นสิ่งทอ อีกทั้งยังมีการไปทอร่วมกันกับเส้นใยประเภทอื่นด้วย เป็นทางเลือกใหม่ในการแปรรูปผ้าลีเกา ซึ่งคุณมะรอฟียังได้เสริมอีกว่าผ้าลีเกาสามารถแบ่งเส้นให้มีขนาดเล็กเท่าเส้นไหมได้อีกทั้งใยจากผ้าลีเกาเองก็มีความเหนียวพอสมควร จากตัวอย่างที่ทอมานั้นทำให้ได้เห็นว่าสามารถที่จะต่อยอดต่อไปได้

(2) คุณศุภชัย สร้อยจิต ผู้เชี่ยวชาญด้านการสร้างสรรค์สิ่งทอและเส้นใยและสีจากธรรมชาติ ให้ความคิดเห็นที่ ตัวอย่างสิ่งทอที่มีการใช้ผ้าลีเกาทอผสมด้วยนั้นอัตราที่มีความเป็นไปได้ในการที่จะไปสร้างสรรค์เป็นชุดต่อนั้นคืออยู่ที่ ลีเกา 30-50%ของการทอผสมด้วยกับเส้นใยอื่นๆ ในอัตรานี้พบว่าลีเกามีความโค้งงอได้ดีกว่า และคิดว่าจะมีความเป็นไปได้ที่จะนำลีเกาใช้ทอเป็นสิ่งทอ อีกทั้งยังแนะนำในเรื่องของการจับคู่สีและขนาดเส้นใยที่เล็กเพื่อไปทอผสมกันให้มีความหลากหลายของพื้นผิวมากขึ้น

(3) คุณวิษระวิชญ์ อัครสันติสุข นักออกแบบเจ้าของแบรนด์ WISHARAWISH ดีไซน์เนอร์ผ้าไทย ได้ให้ความคิดเห็นถึงโอกาสในการพัฒนาสู่การสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์แฟชั่นไลฟ์สไตล์ต่อไปว่า ควรศึกษาเกี่ยวกับวิธีการต่อของเส้นใยลีเกาการเก็บรายละเอียดต่าง ๆ ให้เกิดความน่าสนใจในเรื่องของสิ่งทอ การวางลายรวม ถึงการตัดเย็บให้ดูที่ความเป็นไปได้ ระบุกลุ่มเป้าหมายที่ชัดเจนที่ทดลองมานั้น เป็นสิ่งที่น่าสนใจและแปลกใหม่มีความเป็นไปได้จะสร้างสรรค์เป็น สินค้าไลฟ์สไตล์ต่อไป

7. การสรุปผลและการอภิปรายผล (Conclusion and Discussion)

การวิจัยเรื่อง "นวัตกรรมการพัฒนาเส้นใยหญาลีจากจังหวัดนครราชสีมาสู่การสร้างสรรค์สิ่งทอเพื่อการออกแบบผลิตภัณฑ์แฟชั่นไลฟ์สไตล์" มีเป้าหมายเพื่อพัฒนาวัสดุท้องถิ่นโดยใช้แนวทางการออกแบบเพื่อความยั่งยืน (Sustainable Design) ซึ่งเน้นการใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์สูงสุดและเพิ่มมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์ดั้งเดิมของชุมชน ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า เส้นใยหญาลีสามารถนำไปพัฒนาเป็นวัสดุสำหรับสิ่งทอและผลิตภัณฑ์แฟชั่นไลฟ์สไตล์ ซึ่งเป็นการต่อยอดจากการใช้ประโยชน์แบบเดิมที่มีจำกัดอยู่ในรูปแบบผลิตภัณฑ์จักสาน เช่น กระเป๋า เสื้อ หรือภาชนะต่าง ๆ โดยสามารถแบ่งผลการศึกษาค้นคว้าออกเป็น 2 ส่วนหลัก ดังนี้

1. หญาลีสามารถแปรรูปเป็นเส้นใยตลอดจนถึงพัฒนาเป็นสิ่งทอที่ใช้ในการผลิตเครื่องแต่งกายแฟชั่น และสินค้าไลฟ์สไตล์ ได้อย่างความน่าสนใจ และมีความจำเพาะของผลิตภัณฑ์ที่โดดเด่นเป็นเอกลักษณ์เนื่องจากเส้นใยลีแกนนั้นมีความเหนียว และเงาใกล้เคียงกับเส้นไหม สามารถยึดแน่นกับเส้นใยประเภทอื่นได้ เส้นใยมีความเหนียวและไม่ขาดง่ายแม้ในขณะที่ดึงหรือยืดออก ซึ่งทำให้เหมาะสมสำหรับการนำไปขึ้นรูปและพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ โดยสามารถใช้เทคนิคการสานหรือทอเพื่อสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ที่มีความแข็งแรงและทนทาน เพิ่มทางเลือกใหม่ให้กับหญาลีในการแปรรูปที่ต่างจากเดิม

2. จากการทดลองทอเส้นใยลีแกนร่วมกับเส้นใยประเภทอื่นในอัตราส่วนที่ต่างกัน ซึ่งแต่ละอัตราส่วนจะทำให้สิ่งทอมีคุณสมบัติแตกต่างกัน และบางอัตราส่วนยังสามารถนำไปต่อยอดประยุกต์ใช้เป็นวัสดุทางเลือกใหม่ในอุตสาหกรรมแฟชั่น และสินค้าไลฟ์สไตล์อื่น ๆ ได้ตามความเหมาะสม เช่น การทอร่วมกับไหมทำให้เกิดความเงาเหมาะกับการนำไปตัดชุดที่ต้องการความหรูหรา 30:70 โดยใช้อัตราส่วนที่ 50:50 ที่ได้ผ้าที่เงางาม สามารถโค้งงอได้ดีเหมาะอุตสาหกรรมแฟชั่นและสินค้าไลฟ์สไตล์ แต่ถ้าเป็นอัตราส่วนที่ลีแกนต่อไหม 70:30 เหมาะสำหรับผลิตภัณฑ์เครื่องประดับเพราะสิ่งทอที่ได้ นอกจากจะมีความเงางามแล้วยังมีความแข็งแรงที่เพิ่มขึ้น อยู่ตรงเหมาะแก่การขึ้นรูปตามโครงสร้างของเครื่องประดับ

ผลการศึกษา สอดคล้องกับแนวคิดการออกแบบเพื่อความยั่งยืน โดยการนำทรัพยากรในท้องถิ่นมาเพิ่มมูลค่า ลดการใช้วัสดุจากแหล่งภายนอก และสร้างความยั่งยืนให้กับอุตสาหกรรมสิ่งทอและหัตถกรรมไทยการพัฒนาเส้นใยหญาลีไปสู่ตลาดแฟชั่นไลฟ์สไตล์ ช่วยสร้างโอกาสใหม่ทางเศรษฐกิจให้กับชุมชนในจังหวัดนครราชสีมา และเป็นจุดเริ่มต้นของการสร้างแบรนด์สินค้าแฟชั่นที่มีอัตลักษณ์เฉพาะตัว อีกทั้งยังช่วยเพิ่มทางเลือกในการแปรรูปวัสดุจากธรรมชาติให้มีความหลากหลาย และตอบสนองต่อความต้องการของตลาดที่เน้นผลิตภัณฑ์จากวัสดุยั่งยืน เป็นก้าวสำคัญของการพัฒนาอุตสาหกรรมสิ่งทอจากวัสดุธรรมชาติเส้นใยทางเลือกหญาลีในอนาคต

8. ข้อเสนอแนะงานวิจัย (Research Suggestion)

ผู้วิจัยเล็งเห็นว่าหากสามารถพัฒนาเส้นใยให้ทนต่อสภาพอากาศได้จะทำให้สิ่งทอที่ได้มีมาตรฐานสามารถอยู่ยอเยียงพาณิชย์ได้หลากหลายกว่านี้ โดยการนำเส้นใยลีแกนที่ได้ไปทดลองกับน้ำยาล้างอื่น ๆ ได้นอกจากโคลนและด่าง และสามารถทดลองทอร่วมกับเส้นใยประเภทอื่น ๆ ได้ที่นอกเหนือจาก ฝ้าย ไหม และลินินเพื่อให้ได้ผลลัพธ์ที่แตกต่างและเกิดการสร้างสรรค์ใหม่ที่หลากหลายจากเดิม

9. เอกสารอ้างอิง (References)

- Boonto, C. (2019). *Ya Li Pha or Yan Li Pha*. Retrieved January 28, 2024, from <http://www.thaiculture.go.th/web/detail.php?nid=400&tid=occupation&sid> [In Thai]
- Dechawattanapaisan, D., Noompaya, K., Nuallak, J., & Pluemboon, C. (2014). *Aging Society VS. Aged Society in Global and Thai Context*. Retrieved January 20, 2024, from https://resource.tcdc.or.th/ebook/AgingSociety_Report_official.pdf [In Thai]
- Umasin, N. (2018). *Humanities, Social Sciences, and Arts: Textile Innovation from Dahlia Fiber to Fashion Lifestyle Product Design*. Retrieved January 28, 2024, from <https://he02.tci-thaijo.org/index.php/Veridian-E-Journal/article/view/154748>. [In Thai]
- Khonwai, N. (2022). *Opening the Door to "BIO ECONOMY": Transforming Natural Materials into Economic Value*. TCDC (Thailand Creative & Design Center). Retrieved from https://www.creativethailand.org/article-read?article_id=33481. [In Thai]
- Daenoh, M. (2023, September 10). *Yan Li Pha Artisan and Art Teacher*. (Personal interview).
- Aksornnam, S. (2023). *Fast Fashion: What Is It and Why Does It Disrupt Climate Change?* Retrieved from <https://www.posttoday.com/post-next/be-greener/690499> [In Thai]
- Sroitjit, S. (2023). Expert in Textile and Natural Fiber & Dye Innovation. (Personal interview). [In Thai]
- Thongsephi, S. (2021). *Yan Li Pha Basketry*. Retrieved January 28, 2024, from <https://www.sacit.or.th/uploads/items/attachments> [In Thai]
- Office of Knowledge Management and Development (Public Organization). (2021). *Sustainable Fashion: A Trend for the Future*. Retrieved from <https://www.okmd.or.th/okmd-kratooktomkit/4419/> [In Thai]
- Akrasantisuk, W. (2023, September 20). *Thai Textile Designer and Founder of the Brand WISHARAWISH*. (Personal interview). [In Thai]